

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

Кафедра бухгалтерського обліку та аудиту
(найменування кафедри)

Допущено до захисту
Завідувач кафедри
д.е.н., проф. Лоханова Н.О.

_____ (підпис)
“ ___ ” _____ 2020 р.

РЕФЕРАТ

кваліфікаційної роботи

на здобуття освітнього ступеня магістра

зі спеціальності 071 «Облік і оподаткування»
(шифр та найменування спеціальності)

за освітньою програмою професійного спрямування

«Облік, аудит і оподаткування підприємницької діяльності»
(назва освітньої програми)

на тему: «Облік та аудит формування собівартості продукції рослинництва
(на прикладі ТОВ Агрофірма «Кодима»)»
(назва теми)

Виконавець:

студентка ЦЗВФН група М-1

Чижовська Тетяна Віталіївна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

Науковий керівник:

к.е.н., доцент
(науковий ступінь, вчене звання)

Добрунік Тетяна Пилипівна _____
(прізвище, ім'я, по батькові) /підпис/

ОДЕСА 2020

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність теми. В умовах ринкової економіки передумовою підвищення ефективності виробництва у сільськогосподарських підприємствах є оптимізація рівня собівартості їх продукції. Останній показник всебічно характеризує усі особливості функціонування підприємства: якість організації виробничого процесу та його матеріально-технічне забезпечення, ефективність використання оборотних і необоротних активів, продуктивність праці тощо.

Нині аграрним підприємствам доводиться працювати в умовах жорсткої конкуренції на вельми насиченому ринку сільськогосподарської продукції. Будь-яка зміна в зовнішньому середовищі вимагає від керівників швидкого реагування та прийняття ефективних рішень для підтримки конкурентоспроможності. Своєчасна адаптація аграрних підприємств до змін в зовнішньому середовищі, перехід до альтернативних варіантів розвитку і вироблення механізмів їх реалізації має базуватися на інформації, яка може бути отримана при ефективній системі оперативного обліку та контролю, що дозволяє своєчасно оцінити можливості розвитку підприємства, використання внутрішніх ресурсів та потенційних можливостей. Це сприятиме ефективному функціонуванню системи управління, спрямованої на збільшення доходів та мінімізацію витрат агроформувань. Тому дослідження порядку формування собівартості продукції сільськогосподарських підприємств є актуальним для прийняття обґрунтованих ефективних рішень щодо вибору шляхів розвитку як окремих сільськогосподарських підприємств, так і аграрної галузі в цілому.

Систему ведення обліку та аудиту витрат на виробництво та формування собівартості продукції аграрних підприємств відповідно до чинного законодавства вивчали: Бондарєва Т.Г., Бондаренко Н.М., Божко М.В., Василенко С.В., Верига Ю.А., Горкавій В.К., Герасименко Ю.С., Добрунік Т.П., Єдинак Т.С., Котова С.О., Мещеряков В.Є. та ін..

Успішна реалізація стратегічних цілей сільськогосподарських підприємств у сучасних умовах глобалізаційних процесів неможлива без впровадження належного обліково-аналітичного забезпечення управління виробничими витратами та формування собівартості сільськогосподарської продукції. Тому актуалізується проблема обліку, аналізу й аудиту формування собівартості сільськогосподарської продукції, визначення факторів які впливають на її формування на рівні конкретних аграрних підприємств.

Мета дослідження. Метою кваліфікаційної роботи є теоретичне обґрунтування та розробка практичних рекомендацій щодо організації обліку і аудиту формування собівартості продукції рослинництва та виявлення напрямків її зниження на прикладі ТОВ Агрофірма «Кодима».

Завдання дослідження:

- розглянути сутність собівартості продукції та основні її види;
- проаналізувати нормативно-законодавче забезпечення формування собівартості продукції на підприємствах аграрного сектору економіки;
- дослідити методику формування собівартості продукції рослинництва;

- вивчити економічний стан об'єкта дослідження на основі інформації річної звітності та даних внутрішнього обліку підприємства;
- дослідити методику обліку витрат та формування собівартості продукції рослинництва на підприємстві;
- встановити за допомогою аудиту достовірність повноти відображення витрат виробництва та правильність визначення собівартості продукції;
- провести аналіз формування собівартості продукції та визначити її вплив на показники прибутковості підприємства;
- виявити основні фактори та визначити рівень їх впливу на собівартість рослинницької продукції за допомогою економіко-статистичного моделювання;
- надати рекомендації щодо удосконалення облікового процесу з метою зниження собівартості продукції на підприємстві.

Об'єкт дослідження – процес функціонування та обліково-аналітичного забезпечення визначення собівартості продукції рослинництва ТОВ Агрофірма «Кодима» Кодимського району Одеської області.

Предмет дослідження – теоретико-методичні основи та практичні аспекти формування собівартості рослинницької продукції підприємства.

Методи дослідження. У процесі дослідження використовувалися наступні методи: монографічний (вивчення вітчизняного та світового досвіду визначення категорії «собівартість»), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення і формування висновків), системного аналізу (аналіз економічного стану досліджуваного підприємства), інформаційне моделювання – для формування узагальнених висновків на основі аналізу та синтезу теорії й практики обліку і аудиту формування собівартості сільськогосподарської продукції; економіко-статистичний з використанням ЕОМ (при моделюванні впливу факторів на формування собівартості продукції) та інші.

Інформаційна база дослідження – законодавчі та нормативно-правові акти з питань обліку витрат та формування собівартості продукції аграрних підприємств, звітні дані Держкомстату України, податкова і фінансова звітність ТОВ Агрофірма «Кодима», матеріали науково-практичних конференцій, професійних періодичних видань. У процесі написання роботи досліджені і використані наукові праці провідних вітчизняних вчених у сфері обліку й аудиту з урахуванням галузевих особливостей аграрного виробництва.

Структура та обсяг роботи. Кваліфікаційна робота магістра складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (66 найменувань) та 24-х додатків. Загальний обсяг роботи становить 98 сторінок. Основний зміст викладено на 90 сторінках. Робота містить 18 таблиць, 13 рисунків.

Публікації. За результатами виконання кваліфікаційної роботи магістра підготовлено публікацію:

Чижовська Т.В. Теоретико-практичні аспекти формування собівартості продукції рослинництва. *Перспективи розвитку обліку, контролю та аналізу в контексті євроінтеграції*: матеріали VIII Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 21 травня 2020р). Одеса : ОНЕУ, 2020.с. 97-100.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ РОБОТИ

У першому розділі **«Теоретико-методичні основи облікового забезпечення формування собівартості продукції»** висвітлено економічну сутність та зазначено, що собівартість – один з найважливіших показників діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання, наведено види собівартості сільськогосподарської продукції, досліджено нормативно-правове забезпечення обліку формування собівартості сільськогосподарської продукції, систематизовано методичні підходи до формування витрат, собівартості продукції висвітлено їх особливості в галузі сільського господарства та узагальнено особливості визначення собівартості рослинницької продукції відповідно до галузевих методичних рекомендацій з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств.

У другому розділі **«Організаційно-методичні засади обліку формування собівартості продукції рослинництва ТОВ Агрофірма «Кодима» та шляхи удосконалення»** висвітлено основні організаційно-економічні положення функціонування аграрного підприємства, наведено його спеціалізацію з виробництва рослинницької та тваринницької продукції. Проаналізовано основні показники сільськогосподарської діяльності об'єкта дослідження, розкрито систему обліку, оподаткування та подання звітності. Визначено практичні аспекти обліку формування собівартості продукції рослинництва за калькуляційними статтями, первинний та зведений облік сільськогосподарського виробництва, що формують собівартість продукції, а також запропоновані напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації інформації щодо формування собівартості рослинницької продукції з метою прийняття управлінських рішень. Аргументовано доцільність внесення в облікову політику підприємства детальної інформації щодо формування собівартості за видами аграрної продукції, застосування первинних та зведених документів галузевого спрямування.

У третьому розділі **«Аналіз і аудит формування собівартості продукції: теорія та діюча практика»** досліджено структурні трансформації операційних витрат підприємства, проаналізовано динаміку і структуру виробничої собівартості рослинницької продукції за її видами, визначено зміни собівартості реалізованої продукції як у абсолютному так і у відносному рівні, визначено показники рентабельності галузі. Представлено організаційні основи та методику проведення аудиту формування виробничих витрат та собівартості рослинницької продукції. За результатами економіко-статистичного моделювання визначено основні фактори впливу на собівартість сільськогосподарської продукції рослинництва, серед яких домінуючими виявилися врожайність, продуктивність праці та вартість мінеральних добрив, внесені пропозиції щодо підвищення ефективності діяльності агрофірми та зміцнення його конкурентоспроможності.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі зроблено узагальнення теоретико-методичних і практичних аспектів формування собівартості продукції рослинництва, надані рекомендації щодо первинного та зведеного обліку витрат на виробництво продукції.

На основі узагальнення матеріалів дослідження одержані наступні теретичні та практичні результати роботи відповідно до поставлених завдань.

1. У результаті вивчення основних наукових підходів щодо визначення витрат встановлено, що В економічному розумінні собівартість – це грошове вираження витрат підприємства на виробництво і реалізацію продукції (робіт, послуг). Собівартість – один з найважливіших показників діяльності аграрних підприємств, оскільки показує, у що саме обходиться господарству виробництво відповідного виду продукції і наскільки економічно вигідним воно є в конкретних природно-економічних умовах господарювання. В аграрному виробництві розрізняють технологічну, виробничу і повну собівартість реалізованої продукції.

2. Встановлено, що порядок формування інформації щодо особливостей обліку процесу сільськогосподарського виробництва, формування витрат на біологічні перетворення, виходу сільськогосподарської продукції, а саме П(С)БО 30 «Біологічні активи» та Методичні рекомендації з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств № 132.

3. Встановлено, що формування витрат сільськогосподарського виробництва зумовлено специфікою виробничо-господарської діяльності. В бухгалтерському обліку особливість формування собівартості продукції рослинництва в першу чергу відрізняється складністю його технологічного процесу, а саме: підготовка до сівби, сівба (садіння) насіння, догляд за посівами і збирання врожаю. Відтак, бухгалтерський облік повинен чітко розмежовувати витрати за роками: витрати минулих років під урожай поточного року; витрати звітного року під урожай цього ж року; витрати звітного року під урожай майбутніх років. Відповідно до особливості галузі сільськогосподарського виробництва собівартість продукції розраховується один раз на рік. Виробничу собівартість формують витрати пов'язані з виробництвом і доробкою продукції, її транспортування до франко-місця зберігання. В повну собівартість включають виробничу собівартість і витрати підприємства на реалізацію продукції.

4. Провівши загальну організаційно-економічну характеристику виробничо-господарської діяльності ТОВ Агрофірма «Кодима» визначено, що підприємство багатогалузеве, спеціалізується на вирощуванні рослинницької та тваринницької продукції, здійснює переробку як власної так і давальницької сировини, є платником єдиного податку 4-ї групи для сільськогосподарських товаровиробників. ТОВ Агрофірма «Кодима» має чітко виражену рослинницьку спеціалізацію, при цьому домінує вирощування зернових культур, питома вага яких зростає від 58,6% у 2017 році до 66,1% у 2019 році.

За аналізований період за рахунок більших темпів зростання собівартості продукції відбувається зниження валового прибутку порівняно із 2017 роком на 27,4%, порівняно із 2018 роком цей показник зменшився на 13,8 %. Чистий фінансовий результат 2019 році становив лише 71,1% рівня 2017 року та 87,5% рівня 2018 року.

5. Бухгалтерський облік підприємства здійснюється через «ручне ведення обліку» за допомогою паперових відомостей та журналів й програми excel. Частково використовуються автоматизовані програми бухгалтерського обліку, такі як М.Е.Дос. При формуванні облікової інформації та складанні фінансової звітності щодо відображення витрат за видами діяльності, а також визначення собівартості сільськогосподарської продукції, підприємство керується вимогами національних нормативно-законодавчих документів. Для визначення собівартості реалізованої продукції використовується інформація про собівартість яка формується на стадії виробництва на рахунку 23 «Виробництво», до якого відкривають субрахунок 231 «Рослинництво». Вивчення діючої практики ведення первинного обліку ТОВ Агрофірма «Кодима» свідчить проте, що підприємство не використовує спеціалізовані форми первинних документів. Зведений облік прямих витрат на виробництво продукції і загальновиробничих витрат на досліджуваному підприємстві ведеться у дозвільних формах. Систематизація витрат виробництва та реалізації рослинницької продукції на рахунках бухгалтерського обліку на даному підприємстві відбувається відповідно до загальної методики.

6. За результатами проведеного аналізу встановлено, що постерігається значне зростання собівартості як виробленої так і реалізованої рослинницької продукції за рахунок значного зростання по як по домінуючим зерновим культурам (пшениця, кукурудза на зерно), так і по технічним культурам – ріпак та соняшник. У ТОВ Агрофірма «Кодима» основними статтями витрат для здійснення господарської діяльності з виробництва рослинницької продукції є: витрати на оплату праці; відрахування на соціальні заходи; матеріальні витрати, які увійшли до собівартості продукції; амортизація основних засобів; інші витрати, включаючи плату за оренду, загальновиробничі витрати. Зростання виробничої собівартості рослинницької продукції зумовлено, насамперед значним зростанням таких матеріальних витрат, як мінеральні добрива – на 6769,0 тис. грн., пальне і мастильні матеріали – на 3253,0 тис. грн. Також відбулося зростання витрат на оплату праці, амортизації основних засобів та інших прямих матеріальних витрат і загальновиробничих витрат. Слід зазначити, що до статті «Інші прямі витрати та загальновиробничі витрати» у сільськогосподарських підприємствах відноситься сума нарахованого єдиного податку та орендна плата за земельні паї. Кардинальні зміни собівартості продукції рослинництва вплинули як на прибутковість галузі рослинництва, так і на загальну прибутковість фінансово-господарської діяльності ТОВ Агрофірма «Кодима». Особливо це стосується таких показників як рентабельність реалізації та рентабельність продаж

7. Визначено мету, основні сатдії та етапи проведення аудиту витрат на виробництво та формування собівартості рослинницької продукції. Провівши

тест внутрішнього контролю витрат та собівартості продукції з'ясовано, що суттєвих змін у технології виробництва не відбулося, виробництво відповідало основним технологічним вимогам, що встановлені на підприємстві. Також було встановлено, що у звітному періоді не відбувалося змін щодо віднесення витрат на виробництво, не змінювався метод калькулювання собівартості продукції та незмінною залишалася класифікація витрат за калькуляційними статтями. Наведено основні аудиторські процедури, методичні прийоми, аудиторські докази. Встановлено, що на підприємстві ТОВ Агрофірма «Кодима» офіційно аудит не проводився, внутрішній контроль на підприємстві здійснюється відповідальними особами згідно з постановою керівництва, ними можуть бути: головний бухгалтер, завідувач складом, замісник керівника та інші.

8. З використанням економіко-статистичного моделювання було встановлено вплив окремих факторів на зміну собівартості продукції, серед яких домінуючими виявилися врожайність, продуктивність праці та вартість мінеральних добрив. В результаті кінцевого рішення задачі рівняння має наступний вигляд: $y = 43,945 - 0,414x_1 - 0,008x_2 + 0,074x_3 + 0,568x_4$ при коефіцієнті множинної кореляції $R = 0,724$, що свідчить про тісний зв'язок між собівартістю продукції та врахованими в задачі факторами, F -критерії = 3,054 що свідчить про достовірність інформації і результаті вирішення задачі. Коефіцієнт множинної детермінації свідчить про те, що варіація обраних в задачі факторів не визначає варіацію фінансового результату підприємства. Отримане рівняння можна інтерпретувати, як вплив обраних факторів на узагальнюючий показник – собівартість. Так збільшення врожайності та продуктивності праці призведе до зменшення собівартості продукції рослинництва.

9. З метою поліпшення формування облікової інформації необхідним є зазначення додаткових елементів облікової політики щодо обліку витрат, які слід відображати в наказі про облікову політику суб'єкта господарювання, зокрема: доцільний перелік об'єктів обліку витрат в окремих галузях та видах виробництв; методи обліку витрат, методи та способи калькулювання виробничої собівартості продукції (робіт, послуг), види собівартості продукції, які планує визначати підприємство для забезпечення ефективного процесу його управління. ТОВ Агрофірма «Кодима» рекомендовано впровадити нові комп'ютерні технології, а саме автоматизовану систему обліку. Наприклад програму «1С: Бухгалтерія сільськогосподарського підприємства для України», що значно полегшить процес обліку. Для обліку матеріальних витрат, які включаються до собівартості сільськогосподарської продукції, доцільним є використання притаманних первинних документів для сільськогосподарських підприємств, таких як Акти витрачання насіння і садивного матеріалу, Акти про використання мінеральних, органічних і бактеріальних добрив, пестицидів і гербіцидів, Акти на списання виробничого і господарського інвентарю, малоцінних і швидкозношуваних предметів, Відомості на списання кормів, Акти визначення справедливої вартості (для формування доходів і витрат від первісного визнання сільськогосподарської продукції та біологічних активів, які обліковуються за справедливою вартістю).

АНОТАЦІЯ

Чижовська Т.В. «Облік і аудит формування собівартості продукції рослинництва (на прикладі ТОВ Агрофірма «Кодима»)»

Кваліфікаційна робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності «071 «Облік і оподаткування»» за освітньою програмою
(цифра та назва спеціальності)

професійного спрямування «Облік, аудит та оподаткування підприємницької діяльності». –
(назва освітньої програми)

Одеський національний економічний університет. – Одеса, 2020.

Кваліфікаційна робота складається з трьох розділів. Об'єкт дослідження – ТОВ Агрофірма «Кодима».

У роботі розглядаються теоретичні аспекти сутності та класифікації собівартості сільськогосподарської продукції, теоретико-методичні та практичні аспекти обліку та аудиту формування собівартості продукції рослинництва з урахуванням вимог галузевих стандартів обліку та особливостей сільськогосподарського виробництва

Проаналізовано основні економічні показники розвитку підприємства, динаміку та структуру собівартості рослинницької продукції, діючу систему обліку та методику проведення аудиту формування собівартості продукції на підприємстві, вплив факторів на ефективність аграрного виробництва.

Запропоновано напрямки поліпшення облікового забезпечення систематизації витрат, що формують собівартість продукції, на основі удосконалення документального оформлення та зведеного обліку, впровадження системи управління витратами.

Ключові слова: собівартість, продукція рослинництва, аналітичний облік, синтетичний облік, аналіз, аудит, моделювання, ефективність виробництва.

ANNOTATION

Chyzhovska T. «Accounting and audit of the formation of the crop production cost (on the example of Agrofirma «Kodyma» LLC)»

(work title)

Thesis for Master degree in specialty 071 «Accounting and taxation»

(code and name of the specialty)

under the master's program «Accounting, audit and taxation of business activities»
(title of master program)

– Odessa National Economics University. – Odessa, 2020

Thesis consists of three chapters. Object of study is Agrofirma «Kodyma» LLC

Thesis deals with theoretical aspects of the substance and classification of the cost of agricultural products, theoretical and methodological and practical aspects of accounting and auditing the formation of the cost of crop production according to industry standards of accounting and features of agricultural production

Author analysis the main economic indicators of the enterprise development, the dynamics and structure of crop production cost, the operating accounting system and the methods for carrying out the audit of the formation of the crop production cost, the influence of factors on the efficiency of agricultural production.

We have recommended the directions of improvement of accounting maintenance of systematization of the expenses forming prime cost of production, on the basis of perfection of documentary registration and the consolidated accounting, introduction of management of costs.

Keywords: cost price, crop production, analytical accounting, synthetic accounting, analysis, audit, modeling, production efficiency.